

13. Liefde is de vervulling van de wet

DE WET? TIEN GEBODEN?

Christenen zijn het er niet altijd over eens... Volgens de een moet je gewoon de tien geboden gehoorzamen. God, de heerser van het heelal, beveelt het, punt andere lijn. Anderen daarentegen beweren dat Jezus al dat 'wettisch gedoe' is komen afschaffen, terwijl Jezus zelf aangaf dat hij niét gekomen is om dat te doen... (Mat 5:17 – **het woord 'vervullen'** heeft de betekenis van 'weer vol maken', opwaarderen, de oorspronkelijke bedoeling en waarde herstellen). Hoe zit dat precies? Hoe past de decaloog in Gods project van geluk en welzijn? Hoe past het in het kwartaalthema 'Gods liefde en gerechtigheid'?

Misschien is het goed om te beginnen met een rondvraag m.b.t. beide vragen hierboven...

DE 'WET'... TEKEN VAN GODS LIEFDE?

Geef toe, meestal wordt 'wet' niet gekoppeld aan liefde; eerder aan oordeel en straf wanneer de wet overtreden wordt. Toch is er al in het boek Deuteronomium sprake van Gods liefde: *"U bent een volk dat aan de HEER, uw God, is gewijd. U bent door hem uitgekozen om, anders dan alle andere volken op aarde, zijn kostbaar bezit te zijn. Het is niet omdat u talrijker was dan de andere volken dat hij u lief kreeg en uitkoos – u was het kleinste van allemaal! Maar omdat hij u liefhad ..."* - Deut 7:6-8.

In het vervolg van de tekst wordt de zegen van 'de geboden' uit de doeken gedaan.

Zegen van de geboden? Hoe ziet u dat? Maak uw antwoord zo concreet mogelijk...

EEN PROJECT VAN LEVEN EN WELZIJN?

Eigenlijk moeten we beginnen bij het begin. De eerste keer dat God iets vraagt / iets verbiedt is in het scheppingsverhaal. In Genesis 1 wordt aangegeven waar het God om te doen is. Dat wordt samengevat in een woordje dat 7 keer herhaald wordt: *"God zag, en zie het was GOED!"* Het Hebreeuwse woord TOV beteken: mooi, goed, aangenaam, nuttig, wat beantwoordt aan de bedoeling, wat gelukkig maakt. Het Hebreeuwse begrip GELUK is ervan afgeleid. Dat is waar God van droomt voor ieder van ons!

Wanneer God dan aangeeft dat de mens van alle bomen mag eten behalve van één, dan is dat omdat hij wil dat het goede ook echt goed (TOV) blijft! Geluk en welzijn kunnen niet op om het even welke manier gerealiseerd worden... Sommige keuzes dragen bij tot welzijn, andere keuzes maken veel kapot en maken geluk helaas quasi onmogelijk. Gelukkig geeft God goede raad!

Ook in het boek Deuteronomium kun je lezen over de 10 Woorden (hoofdstuk 5). In de verzen 28 tot 33 geeft God expliciet aan dat hij enkel ons **welzijn** op het oog heeft: *"Volg steeds de weg die de Heer u heeft gewezen, dan zult u in leven blijven en er wél bij varen (van de stam 'TOV') en lang mogen wonen in het land dat u in bezit krijgt."* Een en ander wordt heel erg duidelijk wanneer je de 10 Woorden situeert in de context.

BEVRIJDING!

Je leest voor het eerst over de 'tien geboden' in Exodus 20. Het volk van Israël is net bevrijd uit de mensonwaardige slavernij en onderdrukking in Egypte. Nu zijn ze op weg naar Kanaän, het beloofde land, met de bedoeling daar een nieuwe maatschappij op te bouwen. Een nieuw begin... Ergens tussenin, bij de Sinai, laat God het volk halthouden. Alsof hij zegt: *"Beste mensen, voor we verdergaan moeten we even een en ander bespreken... We willen immers dat je daar gelukkig wordt, toch? We willen er geen tweede Egypte van maken."* Bezinning tussen gisteren en morgen, omdat God van bij de schepping het beste voorheeft met de mens! En daarvoor heeft hij onze medewerking nodig.

De Tien Woorden staan dus in het teken van BEVRIJDING. In de Hebreeuwse bijbel waar sprake is van Tien WOORDEN (en niet 'wetten'), gaat het eerste WOORD over BEVRIJDING: *"Ik ben de HEER, uw God, die u uit*

het land Egypte, uit het slavenhuis, heeft geleid." Dat is de basis voor al wat volgt. Het woord 'uitleiden', YATSA, is een woord dat ook gebruikt wordt wanneer een kind geboren wordt. Het kind wordt a.h.w. uit de moeder geleid en het leven begint. De EXODUS wordt gezien als een 'wedergeboorte: door het water van de Rode Zee geboren worden voor een nieuw leven, in sjalom, recht en gerechtigheid, harmonie, welzijn... Bevrijding, niet om weer slaaf te worden van... (vul maar in). Zelfs niet van God, want God is geen nieuwe farao!

- Hoe zou u 'vrijheid' omschrijven? Wat is het, en wat is het niet? Voelt u zich vrij?
- Wetten worden meestal niet geassocieerd met vrijheid, maar eerder het tegendeel... Hoe kunnen de 10 Woorden bijdragen tot ware vrijheid?
- "God is geen nieuwe farao..." Reactie?
- Bespreek samen het kadertje hierboven (uit 10x libre).

Uit: 10x libre

Op de vraag: wat is het christendom? Antwoordde een kind: "Het christendom is alles wat we niet durven doen." Veel mensen denken zo. En als hen gevraagd wordt waarom ze dat denken, hebben ze het over de Tien Geboden: "Steeds weer klinkt het: Gij zult niet...!" Wat een vreselijk misverstand! God is geen tiran, wel een verlosser. Hij heeft zijn volk Israël bevrijd uit slavernij in Egypte, bracht het naar de berg Sinaï. Daar deelt God aan de mannen en vrouwen die hem aan het werk hadden gezien de regels van hun vrijheid mee. Die tien uitspraken beginnen met: "Ik, God, en jij, mens, we horen bij elkaar. En als we samen willen blijven, dan zal je leven er zo uitzien: Je zult geen andere god hebben. Je zult mijn naam in ere houden. Je zult je niet kapotwerken. Zonder angst zul je in relatie kunnen leven met de mensen om je heen.

BETEKENISVOLLE WOORDEN EN WEETJES

TORAH

Het woord Torah wordt vaak vertaald als 'wet'. Dit doet geen recht aan het warme, positieve karakter van de Torah. TORAH komt van het werkwoord 'YARAH'. De basisbetekenis heeft te maken met een beweging die gemaakt wordt met de arm. Een steen gooien, een pijl afschieten. Vanuit die stam krijgen we de betekenis 'tonen, een richting aanwijzen' en uiteindelijk ook 'raadgeven, onderrichten'.

YARAH wordt ook gebruikt om aan te geven dat water wordt uitgegoten, zodat de grond vruchtbaar wordt.

Het woord 'ouders' komt van een verwante stam! De Torah is dus niet zomaar een juridische wet. Als goede vader verbindt God zich met zijn volk en geeft goede raad om welzijn en geluk waar te maken. Daar komt nog iets heel moois bij: TORAH = TOR + de letter HÉ. TOR: komt van het werkwoord 'verkennen, exploreren'. De Hebreeuwse letter HÉ betekent: venster. Dat zie je ook in de manier waarop hij geschreven wordt: een opening als een venster links boven (zie afb. hiernaast). De TORAH, een hulpmiddel om de wereld en het leven voluit te verkennen, terwijl je zicht behoudt op je omgeving en op je medemensen... En natuurlijk ook op God (de HÉ wordt ook wel de godsletter genoemd; hij komt 2x voor in de Godsnaam JHWH)! In plaats van tal van beperkingen, is 'de wet' / 'de Torah' een aansporing om op een verstandige manier het avontuur van je leven te beleven. En wie kan er hiervoor beter raadgeven dan de God die ons heeft gemaakt?

IN STEEN GEGRAVEERD

Steen is hard. En ja, de geboden worden soms op een hele harde manier gebruikt. Je kunt er als het ware iemand de grond mee inkloppen. Sommige rabbijnen hebben er een heel andere kijk op. Steen zeg je EBEN in het Hebreeuws. Daar zitten twee woordjes in: 'AB' (vader) en 'BEN, (zoon). De Torah maakt deel uit van de **dynamiek van het leven** en de relaties die het leven goed maken! Een levenswijsheid die op een interactieve manier wordt doorgegeven van ouders op kinderen. Als een vader heeft God het allerbeste voor met zijn kinderen en daarom geeft hij welgemeende raad!

Bespreek samen de implicaties van wat 'TORAH' betekent. Denk hierbij aan 'goede raad', 'ouders', 'water dat vruchtbaar maakt', voluit en op een veilige manier het leven kunnen verkennen, ...

Geboden - verboden?

In de Hebreeuwse tekst staat niet Tien Geboden, maar wel Tien Woorden of raadgevingen. Het Hebreeuwse woord DAVAR betekent zowel woord als daad en gebeurtenis. Het komt een eerste keer voor in het verhaal van Noach, wanneer God hem zegt (DAVAR) om uit de ark te komen (er moest immers samen gewerkt worden aan een nieuwe wereld, een nieuwe schepping - Gen 8).

Soms wordt echter wel eens gezegd: waarom is de Decaloog zo negatief geformuleerd: “Gij zult niet...!” Dit komt niet sympathiek over... Enerzijds is dit natuurlijk wel begrijpelijk. Wil je dat een en ander TOV - goed blijft, dan zijn er dingen die je beter niet doet. Je kunt niet om het even wat doen (wat ik wil, wanneer ik wil en op de manier dat ik dat wil) en verwachten dat alles goed blijft gaan. Welzijn houdt in dat bepaalde grenzen of limieten gerespecteerd worden.

De context van de Exodus maakt het mogelijk om die woorden ook te zien als **beloften**. Let trouwens eens op de tijd van het gebruikte werkwoord: gij zult (niet). Geen Hebreeuws imperativum, maar een toekomstige tijd. Samen met de ontkenning ‘LO’ (niet) geeft het **een toekomst aan die niet af is**, een toekomst die mogelijk is en blijft: *“Als je mijn project binnenstapt, zegt God, zul je in Kanaän niet meer hoeven te stelen, of te liegen, of bang te zijn van andere goden...”*

Ook dit nog: een verbod biedt veel meer mogelijkheden dan een gebod. Een verbod geeft een ondergrens aan: we gaan niet over die lijn. Dat is een no go. Maar daarboven zijn zoveel interessante mogelijkheden! Wat bood meer mogelijkheden in Eden: “van die boom mag je niet eten (van alle andere dus wel...!)” of “dit is de boom waarvan je moet eten...”?

RELATIE TOT GOD, RELATIE TOT ELKAAR

Meestal wordt gezegd dat de eerste ‘geboden’ te maken hebben met eerbied voor God. We zagen echter al dat het eerste ‘Woord’ God centraal stelt als bevrijder. Dit komt de mens ten goede. Ook de volgende Woorden: **Geen andere goden en geen afbeeldingen van goden**. Iedere keer dat Israël in afgoderij verviel ging dat gepaard met morele en sociale ontaarding. Onrecht, geweld, onderdrukking, moreel verval. Ook angst lag op de loer. Voor heidense goden moesten soms zelfs mensenoffers gebracht worden (lees Micha 6:6-8 nog maar eens!). God is niet zozeer uit op zijn eigen eer, maar wil het beste voor de mens; en dat kan geen ander god bieden, wel integendeel.

Gods naam niet ijdel gebruiken. Gods naam werd en wordt zo vaak gebruikt voor machtsmisbruik en onderdrukking. Het Hebreeuwse woord voor ‘ijdel’ ligt ook aan de basis van het woord SHOAH, vernietiging (denk aan de miljoenen doden in de concentratiekampen tijdens W.O. II).

Zelfs de sabbat, vaak een dag voor de Heer genoemd, is er eigenlijk voor het welzijn van de mens. *“Een dag om op adem te komen of om adem te scheppen.”* (Ex 23:12). Ook Jezus is hier heel duidelijk over: de sabbat is gemaakt voor de mens (een godsgeschenk van 24 uur) om tot rust te komen en het goede bevorderen en/of te herstellen.

Bekijk je de opbouw of structuur van het sabbatsgebod, dan valt op dat ‘rust gunnen aan de mensen uit je omgeving (je zoon, je dochter, zelfs je slaaf en slavin) centraal staat!

In Exodus 20 wordt de schepping aangehaald als motivatie (in dat verhaal staat het begrip TOV centraal!), in Deuteronomium 5 staat bevrijding centraal!

- **Bespreek samen wat het geeft als je elk ‘gebod’ bekijkt als een belofte / een blijk van bezorgdheid voor het welzijn van de mens.**
- **Iemand zei ooit: “Een God dienen die het welzijn van de mens centraal stelt, is het beste wat je kan overkomen.” Reactie?**

LIEFDE ALS VERVULLING VAN DE WET

Het Nieuwe Testament kan niet duidelijker zijn. Het gaat niet om regels en wetten op zich, maar om liefde:

“Meester, wat is het grootste gebod in de wet?” ³⁷Hij antwoordde: ‘Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand. ³⁸Dat is het grootste en eerste gebod. ³⁹Het tweede is daaraan gelijk: heb uw naaste lief als uzelf. ⁴⁰Deze twee geboden zijn de grondslag van alles wat er in de Wet en de Profeten staat.” - Mattheüs 22:36-40

“Wees elkaar niets schuldig, behalve liefde, want wie de ander liefheeft, heeft de gehele wet vervuld. ⁹Want: ‘Pleeg geen overspel, pleeg geen moord, steel niet, zet uw zinnen niet op wat van een ander is’ – deze en alle andere geboden worden samengevat in deze ene uitspraak: ‘Heb uw naaste lief als uzelf.’ ¹⁰De liefde berokkent uw naaste geen kwaad, dus de wet vindt zijn vervulling in de liefde.” - Romeinen 13:8-10

“Wanneer u het koninklijke gebod volbrengt dat de Schrift geeft: ‘Heb uw naaste lief als uzelf,’ dan handelt u juist. (...) ¹³Onbarmhartig zal het oordeel zijn over wie geen barmhartigheid heeft bewezen; maar de barmhartigheid overwint het oordeel.” - Jakobus 2:8,13

“Wee jullie, schriftgeleerden en farizeeën, huichelaars, jullie geven tienden van munt, dille en komijn, maar veronachtzamen wat in de wet zwaarder weegt: recht, barmhartigheid en trouw, terwijl men het een zou moeten doen zonder het andere te laten.” Mat. 23:23

“Ik geef jullie een nieuw gebod: heb elkaar lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben. ³⁵Aan jullie liefde voor elkaar zal iedereen zien dat jullie mijn leerlingen zijn.” - Johannes 13:34,35 / “Mijn gebod is dat jullie elkaar liefhebben zoals ik jullie heb liefgehad.” Joh 15:12

GEEN WOORDEN MAAR DADEN!

Het begrip ‘liefde’ kan zeemzoeterig klinken, maar in bijbeltaal is het dat niet. Liefde is een werkwoord. Denk maar aan wat we de voorbije weken gezien hebben m.b.t. CHESED en TSEDAKAH.

Meestal wordt ‘in steen gegraveerd’ gezien als een aanwijzing voor het eeuwige, absolute, onveranderlijke en helaas soms harde karakter van de ‘wet’. Een joodse traditie, gebaseerd op de Hebreeuwse tekst, geeft echter aan dat de 10 woorden door de steen heen werden gegrift, zodat binnen elke letter een lege ruimte ontstond. Deze leegte smeekt om opgevuld te worden door een creatieve, positieve en opbouwende houding. Bij de Torah gaat het dus niet enkel en vooral om het nalaten van het kwade! Dat zei Jezus ook in zijn Bergrede (Mat. 5): *niet alleen ‘niet doden’, wel ‘liefhebben’!* En ook: “Laat uw gerechtigheid groter (overvloediger) zijn dan die van de schriftgeleerden en Farizeeën. Ruimhartig, positief actief aan de slag gaan vanuit een innerlijke motivatie. Daar had ook Jeremia het over: *Gods wetten niet op stenen tafelen, maar in het binnenste, in het hart.* Je kunt zagezegd ‘in regel zijn’ en er in Gods ogen toch niets van bakken...

We gaven al aan dat DAVAR zowel woord als daad, handeling, gebeurtenis betekent. Je moet dus echt wel aan de slag, voor je eigen welzijn, en dat van de mensen om je heen!

TIEN

Waarom juist 10? In de Hebreeuwse cultuur geeft 10 een soort volheid aan. Een rond getal: niet te weinig om goed te kunnen functioneren, en ook niet te veel zodat het niet al te ingewikkeld wordt. Zelfs een kind kan aftellen op zijn vingers. Tien is trouwens de letterwaarde van de letter JOD, en JOD is afgeleid van JAD, wat ‘hand’ betekent.

Tien Woorden, zo moeilijk is het niet. “De regels die ik jullie vandaag geef, zijn niet te moeilijk voor jullie. Je hoeft niet ver weg te gaan om ze te vinden. (...) Nee, Gods regels zijn heel dichtbij. Door zijn regels steeds te herhalen, bewaar je ze in je hart. En dan is het niet moeilijk om ze te volgen!” (Deut 30:11,14).

Niet moeilijk, maar toch heb je er je handen aan vol. Het omvat je hele doen en laten. Maar het loont de moeite, voor jezelf en voor je omgeving.

Beweging tussen ANOCHI (ik) en de ander / de naaste: Rabbijnen wijzen erop dat het eerste woord het woordje ‘IK’ is, en het laatste ‘je naaste’. God, zo zeggen ze, maakt de beweging naar de naaste toe. Als beeld van God misschien ook onze taak?!

- Bespreek samen de nieuwtestamentische teksten hierboven die ‘wet’ verbinden met ‘liefhebben’.
- Wat vindt u van de idee ‘een leemte positief creatief invullen’ (i.p.v. het harde ‘in steen gegrift’)?